

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖІНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МҰХТАР ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ ОҚТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІ

Презентация

Тақырыбы: Екінші деңгейлі банктер және парабанктік институттар

Орындаған: Әбдрахова Мадина

Тобы: ЭФ-18-5к1

Қабылдаған: Сапаралиев Талғат

ЖОСПАР:

Банктердің пайда болуы

Қазақстанға банк жүйесінің енуі

Банк жүйесінің мәні және
қызметі

Парабанктік институттардың
маңызы мен қызметі

ҚР ЕДБ қазіргі жағдайын талдау

БАНКТЕРДІҢ ПАЙДА БОЛУЫ

Тарихшылардың пікірінше, б.э.д. 2300 жыл бұрын холдейлердің сауда компаниялары пайда болып, олар өздерінің тікелей қызметтерімен қатар, ссудалар берген. Олар б.э.д. VI ғасырда Ежелгі Вавилонда салым операциялары: салымдарды қабылдау және оларға пайыз төлеу операцияларының жасалғадығын еске сала кетеді. Мұндай операциялар б.э.д. IV ғасырда Ежелгі Грекияда да жасалған. Бір айта кететіні, ежелгі гректер салым қабылдай отырып, белгілі бір ақы төлеу арқылы ақшалар айырбасын жүргізіп отырған көрінеді. Алғашқы банктер жинақталған зор ақша байлықтарының қозғалыссыз жатуға болмайтынын, оларды уақытша пайдалануға беріп, пайда табу қажеттігін түсінеді.

Ежелгі банктер несиелік операциялар жүргізумен қатар салым иелеріне біртіндеп есеп айырысу қызметін де көрсетті. Есеп айырысулар банктердегі салым иелерінің бір шотынан басқа бір шотқа аудару арқылы жүргізілді.

Алғашқы Банктер орта ғасырда Солтүстік Италияда, кейінірек Германия мен Нидерландтың сауда орталықтарында пайда болды. Банк ісінің ілгері дамуына, әсіресе, 1716—1720 жылы Франциядағы Джона Ло банкінің ықпалы зор болды. Ол алғаш рет ақша эмиссиясын жүзеге асырды. Оның шығарған банкноттары айналым барысында мемл. қағаз ақшаға айналды. Басты мақсаты пайда табуды көздеген Б. өнеркәсіп пен сауда капиталистерінің мол ақша қаржыларын өзіне тарта бастады. Олар қарызға металл ақша беруден енді ірі өндірісшілерге борышқорлық міндеттемелер арқылы кредит беруге және клиентінің ағымдағы есепшотына ақша аударуға көшті, сөйтіп қарыз капиталының қозғалысын ұйымдастыратын ерекше қаржы кәсіпорны ретінде өріс алды.

ҚАЗАҚСТАНҒА БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ ЕНУІ

Қазақстанға банк капиталының енуі және оның территориясында кредит желісінің жасалуы 19 ғасырдың соңында басталды. Ресей империясының кредит жүйесінің бір бөлігі болған Қазақстанның кредит желісі мемлекеттік банкінің бөлімшелерінен, акционерлік коммерциялық банктердің филиалдарынан, сондай-ақ кредит кооперациясынан және ұсақ кредиттің басқа да мекемелерінен құралды. 1-дүниежүзілік соғыстың басталуы қарсаңында Қазақстанда ең қарапайым банк операцияларын жүзеге асырған казначейліктерді, сондай-ақ, 345 кредит және қарыз-сақтық серіктіктерін қоспағанда, 44 Банк мекемесі жұмыс істеді. 20 ғ-дың басында Қазақстандағы негізгі Банктер — Ресей банктері болды. Олардың филиалдары өлкенің орталық қалаларында (Оралда, Омбыда, Петропавлда, Семейде, Верныйда) орналасты. Сауда айналымдарының ұлғаюына байланысты Қоянды жәрмеңкесінде Ресей Мемлекеттік банкінің уақытша бөлімшесі 1894 жылдан жұмыс істеді, ал 1912 жылы Ресей сыртқы сауда банкісінің бөлімшесі ашылды. Сауда-өнеркәсіп ісін тікелей қаржыландыру жөніндегі операциялар — вексельдерді есепке алу және тауарларды кепілдікке алып қарыз беру ісі неғұрлым дамыды. Кеңес өкіметі орнағаннан кейін де Қазақстандағы банк жүйесі КСРО банк жүйесінің бір тармағы ретінде қызмет етті. Қазақстанда КСРО Мемлекеттік банкінің 260, жинақ кассаның 4147 мекемесі жұмыс істеді. Тек Қазақстан дербес мемлекетке айналғаннан кейін ғана елдің жеке банк жүйесі құрылды, шетелдік ірі банктердің өкілдіктері ашыла бастады. (Дүниежүзілік банк, Дойче банк, т.б.)

БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ МӘНІ ЖӘНЕ ҚЫЗМЕТІ

- Банк жүйесінің, маңызды элементі — банктер болып табылады.
- Банктік қызмет — бұл банктік операцияларды жүзеге асырумен байланысты қызметті білдіреді. Аталған заңның 30-бабына сәйкес банктік операцияларға мыналар жатады:

заңды тұлғалардың депозиттерін қабылдау, банктік шоттарын ашу және жүргізу;

банктердің және банктік операциялардың жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың корреспондентік шоттарын ашу және жүргізу;

кассалық операциялар: банкнота мен монетаны қабылдау, беру, қайта санау, айырбастау, ұсату, сорттау, қаптау және сақтау;

аударым операциялары; заңды және жеке тұлғалардың ақшаны аударумен байланысты тапсырмаларын орындау;

сейфтік операциялар: клиенттердің құжатты формада шығарылған бағалы қағаздарын, құжаттарын және бағалы заттарын сақтау қызметін керсету, сондай-ақ жәшіктерді, шкафтарды және бөлмелерді жалға беру;

үшінші тұлғаның атынан ақшалай нысанда орындалуды көздейтін банктік кепілдеме беру және т.б

ПАРАБАНКТІК ИНСТИТУТТАРДЫҢ МАҢЫЗЫ МЕН ҚЫЗМЕТІ

Парабанктер коммерциялық банктерден қол жетерлік және арзан несие ала алмайтын жеке тұлғалар мен кәсіпорындарға қысқа және орта мерзімді, сонымен қатар, лизингтік несиелерді беруге негізделеді. Көбіне қаржылық компаниялар несиелерді жоғары деңгейлі тәуекелмен береді.

Олардың қызметі көбінесе нарықтық шағын сегментіне қызмет көрсетуге, арнайы клиенттерге қызметтерді және де арнайы қызметтерді ұсынуға негізделеді. Капиталдың негізгі бөлігі-қарыз қаражаттары. Қатысушылары болып заңды және жеке тұлға болып табылады.

ЖҮРГІЗЕТІН ОПЕРАЦИЯЛАРЫ:

Кассалық операция;

Қатысушыларға қарыз беру
операциялары;

Аударма операциялары;

Сейфтік операциялары;

Қатысушыларға депозиттік
операциялары;

Қатысушылардың банктегі
шотынан есеп айырысу
жүргізу;

Ұлттық банктен немесе
коммерциялық банктен
корреспонденттік шоттарын аша
алады;

Парабанктік мекемелердің банктен айырмашылығы:

- Клиенттердің белгілі бір түріне ғана қызмет етеді;
- Банктік операциялардың жекеленген түрі бойынша қызмет көрсетеді;
- Ұсақ депозиттерді тартпайды;

ҚР ЕДБ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ

ҚР-да дәл бүгінгі таңда 28 коммерциялық банк өз жұмысын жасап жатыр.
ҚР банктерінің алғашқы бестігінің активтері мен салымдары (2018 жыл)

Банктің атауы	Активтер(1 қазан 2018,млрд тенге)	Салымдар(2018, млрд тенге)
1.Халық банкі	8273,9	16443
2.Цеснабанк	2212,7	1521,5
3.Сбербанк	1697,7	1110,2
4.Kaspi банк	1471,2	990,5
5.АТФ банк	1461,7	859,7

Халық банкі - Қазақстандағы ірі банктердің бірі. Банк Visa International, MasterCard International, China Union Pay төлем жүйелерінің карталарын шығарады және қазақстандық төлем карточкалар нарығында өзгеріссіз көшбасшы болып қалады. Айналыстағы Банктің карточкаларының жалпы саны 9 миллион бірліктен асты, бұл Қазақстандағы төлем карточкаларын пайдаланушылардың 40% -ын құрайды. Қазақстандағы алғашқы төлем карталарын шығарып, Қазақстандағы алғашқы банкоматтарды орнатқан банк, қазіргі уақытта Visa International, MasterCard International, China Union Pay, American Express төлем жүйелерін шығарады және Қазақстан нарығында төлем карталарын шығаруда. «Қазақстан Халық Банкі» АҚ еліміздің ең ірі коммерциялық банк болып табылады. Қазақстаннан басқа, банк Ресейде, Қырғызстанда, Грузияда, Тәжікстанда филиалдары бар. 2018 жылдың мамыр айында Өзбекстанда еншілес банк ашу бойынша жұмыс жүргізіле бастады.

Kaspi bank еліміздегі ірі банктердің бірі. Ол 2014 - 2018 жылдар аралығында бөлшек несие портфелінің көлемі бойынша және 2017 жылы екінші деңгейдегі банктерінің арасында бірінші орынды иеленді. 2018 жылдың бірінші жартыжылдығында Kaspi Bank несие портфелін ұлғайту бойынша екінші орынға ие болды, несиелер көлемін 101,54 млрд. Теңгеге немесе 10,8% -ға ұлғайтты . Портфель негізінен бөлшек сауда болып табылады - 96,6%. 2018 жылдың бірінші жартысында ол кірістілік тұрғысынан Қазақстандағы үшінші банк болды. Банк қызметтеріне қосымша Kaspi Bank-ның бөлшек қаржылық қызметтері, электронды төлемдер және электрондық сауда алаңдарын ұйымдастыру жоспарланып отыр.

ҚР БЕРІЛЕТІН НЕСИЕЛЕРДІҢ ПАЙЫЗДЫҚ ҮСТЕМЕСІ:

Банк атауы:	Тұтынушылық несие(%)	Кепілдеме арқылы берілетін несие (%)	Ипотекалық несие (%)	Автокөлікке арналған несие(%)
1.Халық банк	21%-23%	21.8%-27%	20%-21.9%	23%-25.6%
2.Жусан банк	30%-34.9%	-	24%-27.2%	27%-31.1%
3.Сбербанк	27%-29.2%	24%-25.5%	21%-21.8%	26%-29.2%
4.Forte банк	20.99%-23.1%	19.99%-21.9%	14.49%-16.7%	4%-7.5%мем.бағ
5.Kaspi банк	17.99%-21.4%	-	-	6.75%
6.Банк центр кредит	19%-26.2%	15%-19.2%	15.5%-16.9%	16%-18.6%
7.АТФ банк	16%-17.2%	17%-19.2%	16%-17.4%	16%-19%
8.Банк RBK	25%-28%	25%-28%	25%-28%	-
9.Банк ВТБ	24%-26.7%	-	17%-18.9%	4%-7.5%(мем.бағ)

КЕСТЕДЕ БЕРІЛГЕН МӘЛІМЕТТЕР БОЙЫНША, ЕҢ ТИІМДІ ТҰТЫНУШЫЛЫҚ НЕСИЕНІ АТФ БАНК, KASPI BANK, FORTE BANK БЕРЕДІ. СЕБЕБІ, БҰЛ БАНКТЕРДІҢ ӨЗГЕ БАНКТЕРГЕ ҚАРАҒАНДА ҮСТЕМЕ ПАЙЫЗЫ ТӨМЕН БОЛЫП КЕЛЕДІ. КЕПІЛДЕМЕ АРҚЫЛЫ БЕРІЛЕТІН НЕСИЕГЕ КЕЛЕР БОЛСАҚ, БҰЛ КӨРСЕТКІШТЕР БОЙЫНША БАНК ЦЕНТР КРЕДИТ, АТФ БАНК, FORTE BANK КӨШ БАСТАП ТҰР. ИПОТЕКАЛЫҚ НЕСИЕГЕ КЕЛСЕК, ЕҢ АЗ ҮСТЕМЕ ПАЙЫЗДАР МЫНА БАНКТЕРДЕ: FORTE BANK, БАНК ЦЕНТР КРЕДИТ, АТФ БАНК . АВТОКӨЛІККЕ АРНАЛҒАН НЕСИЕГЕ БАНК ЦЕНТР КРЕДИТ, АТФ БАНК, KASPI БАНК ТӨМЕН ПАЙЫЗ БЕЛГІЛЕП ОТЫР. ДЕГЕНМЕН, FORTE BANK ЖӘНЕ БАНК ВТБ МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМА БОЙЫНША ТИІМДІ, ӨРІ САТЫП АЛУШЫҒА ҮНГІЛІ БОЛЫП КЕЛЕДІ. КӨПТЕГЕН БАНКТЕРДІҢ ҮСТЕМЕ ПАЙЫЗЫ ЖОҒАРЫ БОЛЫП КЕЛЕДІ. ОНЫҢ СЕБЕБІ, БАНКТЕРГЕ ТӨМЕН ПАЙЫЗБЕН БЕРІЛГЕН НЕСИЕЛЕРДЕН ТҮСЕТІН ПАЙДАНЫҢ АЗДЫҒЫ. ӨЙТКЕНІ, РЕСПУБЛИКА БОЙЫНША ӘРБІР ҮШІНШІ НЕСИЕ АЛУШЫ ӨЗ БЕРЕШЕГІН ҚАЙТАРМАЙДЫ. СОНДЫҚТАН КӨП БАНКТЕР ТӘУЕКЕЛГЕ БЕЛ БУҒЫСЫ КЕЛМЕЙДІ ДЕГЕН ПІКІРДЕМІН.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

- 1..http://forbes.kz/leader/rejting_bankov_kazahstana_2018_1532941613/
- 2..http://www.bankchart.kz/spravochniki/rejtingi_cbr/2/2018/2
3. <https://khabar.kz/kz/syuzhetter/item/109877>
- 4..<http://www.banker.kz/raiting/>
- 5..<http://egov.kz/cms/kk/articles/banks>
- 6.Қ.Ілиясов,С.Құлпыбаев-”Қаржы”